
ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

ИНЕС МАТИН¹

Универзитет у Новом Саду

Педагошки факултет у Сомбору

ОРИГИНАЛНИ НАУЧНИ ЧЛАНАК

UDK: 82312.9:37.091.3]:37.011.3-051

BIBLID: 0353-7129, 28(2023)1, p.95-107

СТАВОВИ УЧИТЕЉА О ОБРАДИ КЊИЖЕВНИХ ДЕЛА ФАНТАСТИЧНОГ ЖАНРА У НАСТАВИ²

Резиме: Циљ овог рада је да се испитају ставови учитеља о реализацији књижевних дела фантастичног жанра у настави. С обзиром на то да књижевност која обилује фантастичним елементима утиче на стваралачки и креативни развој ученикове личности, у раду се тежи да се прикаже какво мишљење и искуства имају учитељи о том питању. У истраживању је примењена дескриптивна метода, техника истраживања је анкетирање, а инструмент истраживања је упитник, који су попуњавали учитељи. Овај упитник садржи питања затвореног типа, која се тичу интересовања учитеља за читање књижевних дела фантастичног жанра и њиховог мишљења о утицају овог жанра на ученички развој. Упитник садржи и питања отвореног типа, којима се желело сазнати која књижевна дела фантастичне књижевности учитељи радо читају, која дела су обрађивали на часу, те која дела су ученици сами предложили. Упитником се желело утврдити и да ли учитељи читају оно што ученици предлажу на часу. На крају су учитељи наводили предности и недостатке реализације ових садржаја. Истраживачки узорак чине 56 упитника који су прикупљени током 2021. године. Добијени резултати приказују да већина учитеља није заинтересована за читање књижевних дела фантастичног жанра, али сматра да овакви садржаји позитивно утичу на развој дететове маште и његових способности, као и да већина учитеља не чита литературу коју препоручују ученици. Такође, резултати су показали да учитељи обрађују фантастику у млађим разредима основне школе, иако то веома ретко чине.

Кључне речи: фантастика, књижевност, српски језик, ставови учитеља, читање

1 ines.m97a@gmail.com

2 Рад је проистекао из мастер рада под називом „Књижевна дела епске фантастике у програмском и избору у настави српског језика и књижевности“, који је одбрањен 30. 9. 2022 године на Педагошком факултету у Сомбору Универзитета у Новом Саду, под менторством проф. др Сање Голијанин Елез.

Увод

Фантастични и чудесни елементи одувек су прожимали човеков свет. Они су се најпре јавили у митологијама различитих народа – египатској, грчкој, нордијској, словенској, римској. Приче богате чудесним и натприродним мотивима преносиле су се с колена на колена и углавном су биле везане за одређене ритуале и натприродне моћи које су поседовали богови.

„Фантастично” у најширем значењу поздравља свако књижевно дело које садржи надреалне и чудесне елементе, док у ужем смислу представља обележје за литерарно приказивање чудесног и страшног на такав начин да читалац више није сигуран у границе које раздвајају реалан и имагинарни свет. Термин „фантастика”, посматрано у ширем контексту, обухвата појаве у разним уметностима, док у ужем смислу означава фантастичну књижевност (Живковић, 1992). Тренутно су најприхваћенији називи епска или висока фантастика, настали због мотивске сличности са јуначком и витешком епиком од које се преузима квази-феудално окружење и келтско-германске вилинске светове. У оквиру епске фантастике развило се неколико подврста: јуначка фантастика (*hero fantasy*, *heroic fantasy*), пустоловна фантастика (*adventurer fantasy*) и фантастика мача и магије (*sword and sorcery*), коју карактерише пустоловина јунака и његово прелажење преко разноврсних препрека (Mrduljaš Doležal, 2012). Кравар (2010) наводи и термин „висока фантастика” (*high fantasy*), коју дефинише као врсту популарне књижевности која се може назвати „епском” или „романтичном” фантастиком, док на англо-америчком језичком подручју углавном преовладава назив „фантастика”.

Цветан Тодоров, један од најзначајнијих аутора који су се бавили поетиком фантастичне књижевности, наводи три услова која треба да буду испуњена да би одређено дело било фантастично. Први услов је неодлучност која се јавља када читаоци приликом читања наиђу на неки чудесни догађај који не могу да објасне природним законитостима и нису сигурни да ли је оно што се дешава стварност или плод маште. Други услов подразумева неодлучност ликова у делу када се нађу у чудесним ситуацијама. Трећи услов односи се на начин на који треба да читамо дело – не смемо га читати алегоријски, јер се онда никад нећемо питати о природи чудесних догађаја, а не смемо га читати ни песнички, па да речи које описују чудесне догађаје схватимо само као комбинацију језичких јединица (Todorov, 2010).

Каква је васпитна улога фантастичне књижевности? Марјановић (2000) истиче како је књижевност за децу незамислива без маште, фантастике и чудесног. Управо су ови појмови нешто што је потребно деци како би спознала свет око себе, како би им пружили утеху и припремили их на оно што их у животу чека. Сагледавајући књижевно стваралаштво за децу, долазимо до закључка да су готово најраније народне бајке, а затим и уметничке („Биберче”, „Пепељуга”, „Седефна ружа”), па и дела ширих фантастичних и чудесних обриса („Алиса у

Земљи Чуда” Луиса Керола, „Мали Принц” Егзиперија), као и савремена књижевна дела, прожете фантастичним и чудесним елементима, што нам указује на чињеницу да је дечији свет незамислив без фантастике.

Према Бетелхајму (2015), неопходно је да књижевност за децу пробуди знатижељу код деце, да их забави, а пре свега да пробуди њихову машту. Поред тога, приче би требало да развију дечији интелект, као и да помогну деци да разумеју своја осећања, стрепње и тежње. Иако је Бетелхајм говорио конкретно о бајкама, с правом можемо овакво становиште пренети и на шири контекст, односно фантастичну књижевност, с обзиром на то да се она од бајке разликује у одређеним аспектима, али суштински, као и бајка, обилује фантастичним елементима. Мијић Немет (2021, стр. 49) истиче:

Сличност бајке и дечеје књижевне фантастике препознају и истичу готово сви изучаваоци књижевности за децу, с тим да се деле на оне који бајку одређују као било коју причу изграђену на ирационалним, чудесним елементима, и оне који истичу да развојни пут фантастичне књижевности за децу подразумева постепено одвајање од модела народне бајке, развој најпре ауторске бајке, а потом и дужих текстова који се постепено приближавају моделу реалистичног дечјег романа с фантастичним елементима.

Међутим, за разлику од бајке, која је везана уз круте конвенције о грађи, ликовима, времену и месту радње, фантастична прича је независнија и слободнија у том погледу (Giacometti, 2013).

Велика образовна и васпитна вредност фантастичног жанра огледа се и у богатству мотива, ликова и фиктивних светова, те могућности интерпретације ових дела немају границу. Можда најзначајније обележје које фантастичну књижевност чини пригодном за обрађивање у млађим разредима основне школе јесу ликови, који су често вршњаци самих ученика, па их самим тим и муче слични проблеми. Ти јунаци се врло често налазе у маргиналним положају на различите начине: они често могу бити издвојени због развода или смрти родитеља, те због дисфункционалне породице; могу бити издвојени зато што су променили окружење селидбом или променом школе; а могу бити маргинализовани и због неког физичког недостатка или неке нарочите обдарености (Пешикан Љуштановић, 2012). Читајући романи фантастичног жанра, ученици су у прилици да читају о различитим поступцима ликова, који се често налазе пред неким изазовом за које је потребно морално просуђивање, па ученици могу критички да промишљају о различитим проблемима. Оно што је заједничко свим романима фантастичног жанра јесте то што опонашају парадигму примарног света, па га проширују и допуњују разним детаљима – историјом, географијом, језицима и то врло често у оквиру разних фиктивних светова, који обилују чаролијом и магичним бићима (Mrduljaš Doležal, 2012). Према томе, можемо рећи да фантастична књижевност читаоцима пружа могућност и да уплове у нереални свет и да оплемењују своју машту, те да се на креативни начин изразе.

Поред родитеља, васпитача, медија, библиотека и вршњака, велику улогу у развијању читалачких навика и љубави према књизи имају управо учитељи. Од тога да ли се дете налази у подстицајном окружењу зависиће и његов однос према књизи и читању. Чудина-Обрадовић у књизи *Игром до читања* истиче како је важно на самом почетку школовања, још у току предбукварске фазе, припремити ученике за читање, као и инсистирати на исказивању личног доживљаја након прочитаног књижевног дела. Због тога треба бирати текстове који ће ученицима бити краћи, занимљиви и лако разумљиви, а веома је корисно и уколико се обрађују она дела која ученици сами одаберу (Стојановић и Пурић, 2014). Као један од важнијих фактора који доприносе развијању мотивације за читање издвајају се ставови учитеља – они учитељи који високо вреднују читање и циљеве читања чешће и сами подстичу ученике на читање кроз различите активности (Ређак и Кошир, 2004, према Пурић, 2018). Резултати истраживања спроведеног 2014/2015. године, међутим, показују како учитељи сматрају да настава књижевности у мањој мери утиче на интересовање ученика за читање. Поставља се питање у којој мери настава може допринети развијању љубави према читању, уколико сами учитељи, као фактори који доприносе том остварењу, не посматрају наставу као битно полазиште за развој читалачких афинитета. Поред тога што је важно какве ставове учитељи имају, од великог је значаја применити следеће наставне стратегије за развој ученичке читалачке мотивације: обезбеђивање приступа различитим литерарним садржајима, као и усмеравање њихове пажње на разноврсне књижевне жанрове; омогућити ученицима да сами бирају садржаје; и омогућити размену искустава након прочитаног дела (Пурић, 2018). Према једном истраживању које је извршено на узорку од 235 ученика у Србији, две трећине ученика исказало је интересовање за читањем о чудесним и узбудљивим догађајима. Ученици најрадије читају романе, а неки од наслова које су предложили за читање чак више од десет пута и који припадају жанру фантастичне књижевности јесу *Алиса у земљи чуда* и *Хари Поттер*. Поред ових дела, ученици су често наводили и *Пејра Пана* и *Госпођара Ђрсићенова*. Резултати истраживања су показали да ученици највише исказују интересовање за књижевна дела авантуристичког жанра; књижевна дела са елементима фантастичног; књижевна дела који описују животињски свет; као и за романе о дечјим дружинама. Иако су препоручена књижевна дела у највећој мери предвиђена програмом разредне наставе књижевности, препорука обухвата и дела која се не налазе у наставном програму, што истиче потребу да се размотри на који начин читалачке преференције ученика могу да се укључе у наставни програм (Пурић и Стојановић, 2019).

Када узмемо у обзир наставни план и програм (Правилник о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања, 2017; Правилник о програму наставе и учења за други разред основног образовања и васпитања, 2018; Правилник о програму наставе и учења за трећи разред основног образовања, 2019; Правилник о програму наставе и учења за четврти разред основног

образовања и васпитања, 2017) можемо уочити да се фантастична књижевност не обрађује од првог до трећег разреда основне школе. Једино су у четвртном разреду, у оквиру допунске лектире, предложени одломци из романа Бескрајна прича Михаела Ендеа и одломак из романа Мартина велика загонетна авантура Уроша Петровића.

Према овим подацима, можемо закључити да фантастична књижевност није у довољној мери заступљена у наставном плану и програму. Другим речима, постоји простор за даље истраживање и проналажење начина на који би се овакви садржаји могли уврстити у обавезни део наставног плана и програма. Фантастична књижевност можда управо представља нови „појас за спасавање” којим можемо утицати на повратак читалачке навике код деце.

Методолошки приступ

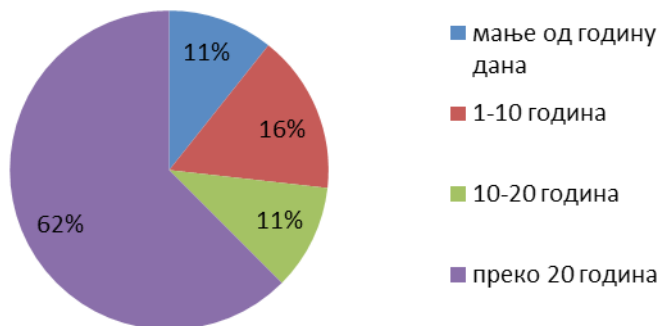
Циљ истраживања је испитивање ставова учитеља о књижевним делима фантастичног жанра, као и њихово мишљење о могућностима и значају реализације оваквих садржаја у настави. Истраживачки задаци јесу испитивање ставова учитеља (а) о њиховом интересовању према читању књижевних дела фантастичног жанра, (б) о доприносу фантастике развијању маште и љубави у настави; утврђивање података (в) о томе да ли учитељи реализују садржаје фантастике у настави и (г) да ли постоји веза између наслова који ученици испитаника препоручују за читање, када је овај жанр у питању, и наслова које сами учитељи читају. Тиме би се утврдило да ли учитељи прате интересовања својих ученика, да ли читају оно што ученици препоруче како би их боље упознали, те да ли би сагледали њихова интересовања и потребе. Уколико би ово истраживање показало да су учитељи заинтересовани за обраду фантастике, да показују жељу да овакву наставу реализују или су је већ реализовали и да сами ученици предлажу фантастику као допунску лектуру, постоји велика вероватноћа да ће ови садржаји наћи своје место у наставном плану и програму или ће барем подстаћи учитеље да их што чешће примењују у свом наставном раду. Постављене су следеће хипотезе:

1. Учители читају књижевна дела фантастичног жанра;
2. Учители сматрају да књижевна дела фантастичног жанра подстичу креативно размишљање и љубав према читању;
3. Учители реализују садржаје фантастике у настави;
4. Учители читају наслове које препоручују њихови ученици.

У истраживању ће се користити дескриптивна метода, која ће се применити приликом прикупљања, обраде и интерпретације података. Техника које ће се употребити приликом истраживања је анкетирање, а инструмент истраживања је анкетни упитник за учитеље. Овим анкетним упитником се желе утврдити ставови, мишљења учитеља о реализацији књижевних дела епске фантастике,

као и о рецепцији тих књижевних дела код ученика млађег школског узраста. Упитник је израђен у електронском формату преко апликације *Google Forms* и послат је основним школама у Суботици. Поред тога, овај електронски упитник је постављен на неколико Фејсбук група, те су учитељи из разних крајева земље одговорили на њега, а одговорило је и неколико учитеља из Хрватске. Узорак су чинили 56 учитеља из Београда, Бача, Вајске, Суботице, Новог Сада, Ковиља, Инђије, Бачког Петровог Села, Пријепоља, Књажевца, Лисе, Бајмока, Краљева, Куле, Чачка и учитеља из Прелога и Ријеке (Република Хрватска). Од укупног броја испитаника, њих 52 је женског пола, док је њих 4 мушког пола. Структура узорка у односу на радни стаж учитеља приказан је у оквиру Графикана 1. Највећи број испитаника, њих 62%, ради у школи преко 20 година, 16% испитаника ради до 10 година у школи, 11% испитаника ради од 10 до 20 година, а 11% ради мање од годину дана у школи.

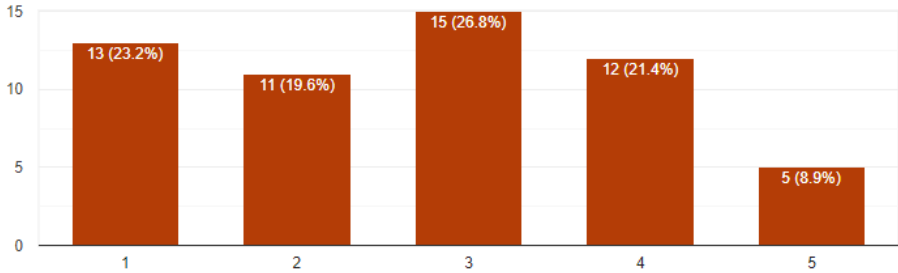
Графикон 1: Структура узорка према радном стажу

Резултати истраживања са дискусијом

Резултате истраживања приказаћемо кроз неколико исказа и питања из упитника који су најрелевантнији за проверавање постављених хипотеза. Једно питање односиће се и на интересовање ученика за обраду садржаја фантастике. Исказ У слободно време читам књижевна дела епске фантастике требало би да покаже да ли учитељи читају ову врсту књижевних дела у слободно време, јер избор литературе која ће се читати у слободно време и те како има утицаја на избор садржаја који могу да се примењују у настави. Оцена 1 подразумева да се учитељи уопште не слажу са датим исказом, оцена 2 подразумева да се учитељи не слажу са исказом, оцена 3 подразумева да се учитељи нити слажу нити не слажу са исказом, оцена 4 подразумева да се учитељи слажу са исказом, док оцена 5 подразумева да се учитељи у потпуности слажу. Структура података приказана је у оквиру Графикана 2.

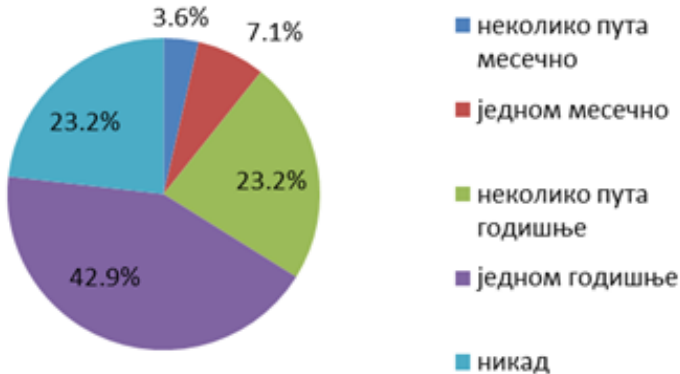
Графикон 2: Да ли учитељи читају књижевна дела епске фантастике у слободно време

На основу приказаних података можемо да закључимо да је највише учитеља заокружило одговор „нити се слажем нити се не слажем”, али није занемарљива чињеница да је њих дванаест заокружило одговор „слажем се”, а њих пет одговор „у потпуности се слажем”, што заједно чини 29.13% од укупног броја узорка који радо чита књижевна дела епске фантастике у слободно време, док оних учитеља који се не слажу са овом тврдњом има нешто више – 24 учитеља, односно, 32.8% учитеља заокружило је да се не слаже са овом тврдњом.

На питање *Колико често читаше књижевна дела фантасичног жанра*, највише учитеља одговорило је да романе епске фантастике читају једном годишње (24 учитеља, 42.9%); исти број учитеља изјашњава се да романе чита неколико пута годишње (13 учитеља, 23.2%) и да их никад не чита (13 учитеља, 23.2%), док је четворо учитеља рекло да романе епске фантастике чита једном месечно, а два учитеља их читају неколико пута месечно. Структура података приказана је у оквиру Графикона бр. 3.

Графикон 3: Колико често учитељи читају дела епске фантастике?

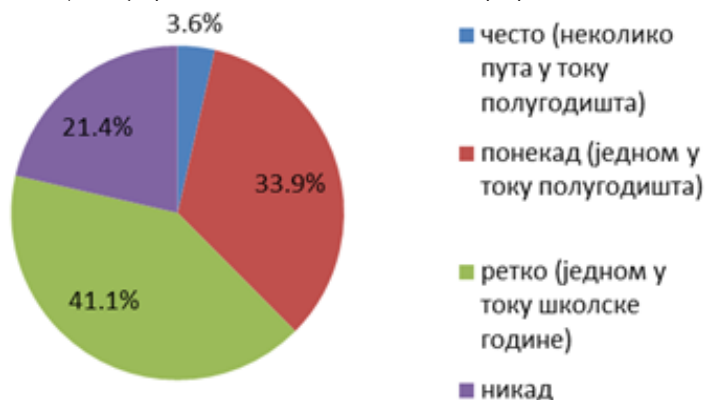

Питање Који Вам је омиљени роман епске фантастике било је отвореног типа. Учитељи су давали различите одговоре: осам учитеља рекло је да су им омиљени романи о Харију Потеру, петоро је рекло да им је омиљени роман Бескрајна прича, двоје је навело роман Име ветра Патрика Ротфуса, двоје је навело Игру престола Џорџа Р. Р. Мартина, док је по један учитељ навео трилогију Његова мрачна ткања Филипа Пулмана, Господар прстенова и Хобит Џ. Р. Р. Толкина, Сагу о Вешцу Анџеја Сапковског. Деветнаест учитеља навело је да нема омиљени роман епске фантастике.

Исказом Епска фантастика подстиче ученика на креативност и стваралачки рад желели смо да увидимо да ли учитељи сматрају да садржајима из области епске фантастике ученици могу бити подстакнути на стваралачки рад. Већина учитеља, њих 43, тј. 76.8% од укупног броја испитаника, слаже се са овом тврдњом. На исказ Епска фантастика развија машту и креативност код ученика, већина учитеља одговорила је да се слаже – укупно 42 испитаника од 56, тј. 75% испитаника.

На питање Колико често обогаћујете наставу садржајима епске фантастике који нису прописани наставним планом и програмом највише учитеља, њих 41.1%, односно 23 учитеља, одговорило је да ретко обогаћује наставу овим садржајима, док је њих 21.4% одговорило да то никад не ради. Структура података приказана је у оквиру Графикана 4.

Графикон 4: Колико често обогаћујете наставу садржајима епске фантастике који нису прописани наставним планом и програмом?

На прво питање *Које дисције романи епске фантастике који не припадају наставном програму обрађивали на часовима српског језика? Уколико већ јесте, највиши наслов романа који сте одабрали*, скоро половина учитеља, њих 24, тј. 42.9%, написала је да не би обрађивала романи епске фантастике. „Најпопуларнији” романи међу учитељима су *Хари Потер*, који би обрађивало

9 учитеља, и романи Уроша Петровића, који би обрађивало такође 9 учитеља. Затим следи *Господар прстенова* и *Летописи Нарније* које би обрађивало по 4 учитеља, затим *Хобит* и *Бескрајна прича* које би обрађивало по двоје учитеља. Серијал романа *Спајдервик* и роман *Икабог* обрађивао би по један учитељ. Према овим подацима, иако 24 учитеља не би обрађивало ове садржаје, њих 32 би обрађивали дела епске фантастике у настави, односно њих 57.1%, што нам показује да учитеља који желе да практикују овакву наставу има више за 14.3%. *Структура података приказана је у овиру Табеле 1.*

Табела 1: Које бисте романе епске фантастике који не припадају наставном програму обрађивали на часовима српског језика? Уколико већ јесте, напишите назив романа који сте одабрали.

	F	%
Хари Потер	9	16.07%
романе Уроша Петровића	9	16.07%
Господар прстенова	4	7.14%
Летописи Нарније	4	7.14%
Хобит	2	3.57%
Бескрајна прича	2	3.57%
Спајдервик	1	1.79%
Икабог	1	1.79%

На питање *Која дела су ученици сами предложили за обраду на часовима српског језика*, највише учитеља, њих 25, је ово поље оставило празно или је одговорило да ученици уопште нису предлагали књижевна дела. Од оних учитеља који су одговорили на питање, њих осморо је одговорило да су ученици предлагали *Харија Потера*, њих петоро да су ученици предлагали дела Уроша Петровића, по двоје учитеља навело је роман *Господар прстенова* и серијал романа *Спајдервик*, док је по један учитељ одговорио да су ученици предлагали *Хобита*, *Летописе Нарније*, *Игру престола* и разне бајке. Структура података приказана је у оквиру Табеле 2.

Табела 2: Која књижевна дела епске фантастике ученици предлажу за обраду на часу

	f	%
Хари Потер	8	14.29%
романе Уроша Петровића	5	8.93%
Господар прстенова	2	3.57%
Спајдервик	2	3.57%
Хобит	1	1.79%

	f	%
Летописи Нарније	1	1.79%
Игра престола	1	1.79%

На питање *Шта мислите о ефикасности обраде садржаја епске фантастике у млађим разредима основне школе*, већина учитеља, тј. њих шеснаест, одговорило је да нема мишљење о ефикасности или није ништа одговорило. Остали учитељи, који су дали одговор на питање, углавном имају позитиван став о ефикасности обраде тих садржаја: већина тих учитеља, тј. њих двадесет троје, одговорила је да књижевна дела епске фантастике развијају интересовање и љубав према читању, одлична су мотивација за читање, развијају машту и могу бити веома занимљива за ученике млађег школског узраста. С друге стране, седам учитеља исказало је изразито негативан став према ефикасности реализације ових садржаја. Они су као разлог најчешће наводили да ти садржаји нису прикладни узрасту ученика, да ученицима није интересантно такво штиво, а један учитељ је чак навео да оваква дела подстичу агресивно понашање. Остали учитељи углавном су се налазили „негде између”: неки сматрају да би ова настава била ефикасна уколико би било више времена за обраду на располагању; уколико је прилагођена узрасту; да ефикасност зависи од приступа самог учитеља; док један учитељ сматра да се не разликује од ефикасности реализације садржаја који не припадају жанру епске фантастике. Издвојили бисмо један интересантан одговор:

Мислим да заинтересованој и надареној деци може помоћи у догађајном развоју и инспирацији, док већини деце која се први пут сусрећу са епском фантастиком, није посебно интересантно. Простито, постоји велики број деце којој читање није интересантно, без обзира на жанр.

На треће питање *Шта мислите, које су предности, а који недостаци обраде садржаја епске фантастике у млађим разредима основне школе*, учитељи су као предности навели да овакви садржаји подстичу ученике на маштање и на креативност; да развијају љубав према читању; фантастични ликови ближи су њиховој сфери интересовања (ликовима из цртаних филмова и видео-игара); садржаји могу бити веома занимљиви, јер је тематика другачија од оне на коју су ученици навикли; оваква дела их подстичу да решавају различите литерарне проблеме и да се упознају са различитим људским карактерима. Недостаци које учитељи наводе су следећи: обимност садржаја, те много ликова и непознатих термина, неразумљивост; претерано поистовећивање ученика са ликовима, недостатак средстава за рад. Примећено је да је више учитеља навело предности које ови садржаји нуде, него њихове мањкавости.

На основу представљених резултата истраживања и изнетих закључака, продискутоваћемо тачност постављених хипотеза. Прва хипотеза *Учители чи-*

шају књижевна дела фантасиичкој жанра се одбацује. Од укупног броја испитаника, већина њих (32.8%) је одговорила да углавном не чита дела епске фантастике у слободно време. Друга хипотеза *Учитељи сматрају да књижевна дела фантасиичној жанра јодстичу креативно размишљање и љубав према читању се потврђује,* зато што се 76.8% од укупног броја испитаника сложило са тврдњом да фантастика подстиче ученике на креативност и стваралачки рад и зато што се 75% учитеља сложило са тврдњом да фантастика развија машту и креативност. Поред тога, предности које су навели учитељи такође иду у корист постављеној хипотези. Трећа хипотеза *Учитељи реализују садржаје епске фантасиике у настави се потврђује.* Иако је највећи број испитаника одговорило да обрађује наведене садржаје, морамо узети у обзир да је већина (41.1%) одговорила да **ретко** то чини. Четврта хипотеза *Учитељи читају наслове које препоручују њихови ученици се одбацује,* зато што је само 5 (8.93%) учитеља навело да је прочитао романе које су предложили њихови ученици. Међутим, треба истаћи да је 9 (16.07%) учитеља написало да би обрађивало садржаје које су ученици предложили, без обзира на то да ли су прочитали предложене романе или не.

Закључак

Фантастика, као један од књижевних жанрова који су изразито блиски учениковом сензибилитету и природи његовог дечијег духа, и даље представља један изузетно изазован подухват у наставној пракси. Оно што највише показује естетски и васпитни квалитет жанра јесте јединственост ликова са којима се ученици могу поистоветити и који врло често пролазе сличне потешкоће као и они сами. Хронотоп, саткан од различитих просторних и временских одредница обogaђује ученичку машту и когнитивно мишљење; а мотиви који се крећу од љубави и пријатељства, преко различитих побеђивања страхова и савладавања препрека до спознавања сопствених жеља и сопствене суштине – посебно истичу потенцијал какав ови садржаји нуде. Иако је показано да учитељи имају веома позитивне ставове у вези са утицајем фантастике на развој ученичке личности када су у питању подстицање маште и љубави према читању, неопходно је истаћи да је такав резултат само почетак дугог пута ка афирмисању овог жанра као обавезног штива у настави. Учитељи су изразили да ретко реализују ове садржаје у настави, као и да не узимају у обзир препоруке самих ученика, без обзира на то што имају позитивно мишљење о фантастици. Оваква ситуација могла би да се побољша уколико би се учитељима пружиле конкретне методичке препоруке и уколико би се радило на освешћивању потребе за константним праћењем ученичких интересовања. На тај начин учитељи би боље упознали ученике, па самим тим би могли да осмишљавају и реализују наставу много квалитетније. Многи учитељи навели су као потенцијални проблем недовољну техничку опремљеност учионице или недостатак времена за обраду оваквих садржаја. Разни други „изговори” могу се наћи на путу и спречити наставну обраду маштовитих,

за децу интересантних и чудесних романа. Међутим, свестрано образован наставник који у виду има холистичко образовање и васпитање ученика, који прати савремене књижевне феномене, који активно истражује најбоље начине на које може да реализује садржаје, те онај који је окренут хуманистичким циљевима и својим залагањем жели да „просветли” народ – тај наставник ће увек тежити томе да обогати читалачко искуство ученика новим и квалитетним садржајима који ће оплеменили дечију душу и припремити их за свет који их чека.

Литература

- Марјановић, В. (2000). Пројимање фантастичног и чудесног. *Детинство*, 26(1-2), 53-54.
- Мијић Немет, И. (2021). *Поетичке одлике фантастичног романа за децу у српској књижевности на почетку 21. века* [Непубликована докторска дисертација]. Нови Сад: Филозофски факултет.
- Пешикан-Љуштановић (2012). *Госпођи Алисиној десној ноzi*. Нови Сад: Змајеве дечије игре.
- Правилник о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања (2017), *Службени гласник РС*. Бр. 10.
- Правилник о програму наставе и учења за други разред основног образовања и васпитања (2018), *Службени гласник РС*. Бр. 16.
- Правилник о програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања (2019), *Службени гласник РС*. Бр. 11.
- Правилник о програму наставе и учења за четврти разред основног образовања и васпитања (2017), *Службени гласник РС*. Бр. 5.
- Пурић Д. (2018). Настава српског језика у функцији подстицања читалачких интересовања ученика млађег школског узраста. *Иновације у настави - часопис за савремену наставу*, 31(4), 31-45.
- Пурић, Д. и Стојановић, Б. (2019). Читалачке преференције ученика млађег школског узраста. *Наслеђе*, 16(42), 281-296.
- Стојановић, Б. и Пурић, Д. (2014). Љубав према књизи и читању - императив будућих учитеља и васпитача. У С. Денић (Ур.), *Савремене тенденције у наставним и ваннаставним активностима на учитељским (педагошким) факултетима* (стр. 505-520). Врање: Педагошки факултет.
- Тодоров, Ц. (2010). *Увод у фантастичну књижевност*. Београд: Службени гласник.
- Живковић Д. (1995). *Теорија књижевности са теоријом њимености*. Београд: Издавачка агенција „Драганић”.
- Betelhajm, В. (2015). *Значење bajki*. Београд ; Podgorica: Nova knjiga.
- Giacometti, К. (2013). Od чудеснога до фантастичнога: dimenzije svjetova Ivane Brlić Mažuranić i Nade Iveljić. *Libri et liberi*, 2(1), 51-64.

Kravar, Z. (2010). *Kad je svijet bio mlad*. Beograd: Službeni glasnik.

Mrduljaš Doležal, P. (2012). *Prstenovi koji se šire: Junačka potraga u djelima J. R. R. Tolkiena*. Zagreb: Algoritam.

TEACHERS' ATTITUDES TOWARDS TEACHING LITERARY FANTASY NOVELS IN CLASSROOM

Summary: The aim of this paper is to examine teachers' attitudes towards teaching literary fantasy novels in the classroom. Given that fantasy literature, which is rich in fantastical elements, affects the creative development of the student's personality, the paper wanted to show the opinions and experiences of teachers on this matter. The descriptive method was applied in the research, the research technique is surveying, and the research instrument is a questionnaire, which was filled out by teachers. This questionnaire contains closed-ended questions, which concern teachers' interest in reading literary works of the fantasy genre and their opinion about the influence of this genre on student development. The questionnaire also contains open-ended questions, which sought to find out which literary works of fantastic literature the teachers like to read, which works they covered in class, and which works were proposed by the students. The questionnaire was also intended to determine whether teachers read what students propose in class. At the end, teachers listed the advantages and disadvantages of applying these contents in school. The research sample consists of 56 questionnaires collected during 2021. The obtained results show that the majority of teachers is not interested in reading literary works of the fantasy genre, but believe that such content positively affects the development of the child's imagination and abilities, as well as that most teachers do not read literature recommended by students. Also, the results show that teachers teach literary works of fantasy genre in the younger grades of primary school, although they do so very rarely.

Keywords: fantasy, literature, Serbian language, teachers' attitudes, reading